

6. 11. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Compliance management systém jako podmínka pro vyvinění z trestní odpovědnosti právnické osoby

Vyvinění z trestní odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob je v českém právním prostředí stále poměrně novým institutem. Součástí zákona se stal až novelou s účinností k 1. 12. 2016. Na tuto legislativní novinku reagovalo Nejvyšší státní zastupitelství vydáním metodického materiálu, jenž měl sloužit orgánům činným v trestním řízení jako praktická pomůcka k posouzení podstatných okolností při hodnocení možnosti vyvinění z trestní odpovědnosti právnických osob v trestním řízení.

Nyní, s odstupem téměř dvou let, shledalo Nejvyšší státní zastupitelství potřebu aktualizovat stávající metodiku a doplnit ji o poznatky (nejen) z praxe soudů a orgánů činných v trestním řízení. Vydalo proto aktualizovanou verzi materiálu, která navazuje na poznatky předchozí metodiky, dále je rozvádí a doplňuje. Metodika se ve své podstatné části věnuje otázce Compliance management systému jako prostředku vyvinění z trestní odpovědnosti právnické osoby, přičemž se oproti původní verzi manuálu mnohem podrobněji věnuje složkám Compliance management systému a nárokům, jaké hodlá Nejvyšší státní zastupitelství klást na jejich efektivní fungování. Metodika vysílá jasný signál, že pro Nejvyšší státní zastupitelství bude hrát při posuzování trestní odpovědnosti právnických osob roli nejen podoba Compliance management systému, ale i jeho řádné fungování v praxi. Díky aktualizaci metodiky tak znovu nabývá na významu otázka samotného zavedení Compliance management systému jako prostředku ochrany právnických osob před důsledky trestní odpovědnosti. Především však metodika vede k nutnosti vyhodnotit dostatečnost opatření již zavedených Compliance management systémů včetně jejich praktického fungování a zvážit jejich aktualizaci. Jaká konkrétní rozšíření nová metodika přináší a jaké to může mít praktické dopady?

Komplexní pohled na posuzování podmínek vyvinění

V novém materiálu jsou podrobně rozvedeny mantinely uplatnění obecného exkulpačního důvodu vyjádřeného v § 8 odst. 5 ZTOPO, včetně posuzování jeho hledisek a opatření, která může zahrnovat. Úsilí vynaložené právnickou osobou k zabránění páchání trestné činnosti je ve světle nové metodiky nutno posuzovat komplexně, a to minimálně ze šesti hledisek (funkční, materiální, časové, personální, potentní a procesní).

Funkční hledisko sleduje účel přijatých opatření. Ten může být trojího druhu podle fáze, v němž se protiprávní jednání nachází. Rozlišujeme tak účel preventivní, detekční a reakční. Na základě materiálního hlediska je posuzována spravedlivost požadavku na vynaložené úsilí. Předpokládá se aktivní přístup právnické osoby k možnosti vyvinění v podobě předkládání dokumentů a důkazů o tom, že společnost má funkční systém opatření způsobilých páchatí trestné činnosti zamezit.

Časové hledisko je důležité pro posouzení toho, kdy k přijetí opatření došlo. Platí, že přijatá opatření je nutno posuzovat ve vztahu k době, kdy byla uskutečněna. Právnická osoba tak musí vynaložit předmětné úsilí ještě před spácháním trestného činu. Úsilí vynaložené až po spáchání trestného činu může mít svůj význam pouze pro aplikaci ustanovení o účinné lítosti, případně sehrát roli polehčující okolnosti v rámci úvah o trestu za něj ukládaný. Hledisko personální je pak důležité při posouzení toho, na jaký okruh osob opatření dopadají. Pakliže je osoba, jejíž jednání má být právnické osobě přičítáno, v postavení, kdy na ni kontrolní mechanismy nedopadají, nelze považovat takovýto systém za správně nastavený. Je tedy kladen důraz na to, aby systém prostupoval právnickou osobou na všech úrovních.

Pro společnosti jsou v praxi problematickými zejména hlediska potentní a procesní. Hledisko potentní zkoumá způsobilost opatřeními dosáhnout požadovaného cíle, definovaného předmětným ustanovením zákona. Předpokládá se, že opatření právnické osoby budou specifická a individuální, šitá na míru dané právnické osobě, tedy jejím aktivitám, produktům, ale i velikosti právnické osoby, složení zaměstnanců a jejich počtu. Typicky opatření, nastavená a přijatá mateřskou zahraniční společností, jenž by byla slepě aplikovaná bez dalšího na společnosti dceřiné se sídlem na území České republiky, tak dle názoru Nejvyššího státního zastupitelství neobstojí.

Konečně z hlediska procesního se posuzuje aktivita společnosti směrem k prosazování přijatých opatření - ta musí kontinuální. Nestačí prosté vytvoření systému opatření; tato musejí být implementována, kontrolována, vynucována a aktualizována, musí se jednat o živý organismus.

Nová rozšíření v oblasti CMS a jejich praktický dopad

Aby mohla právnická osoba prokázat při posuzování podmínek vyvinění splnění všech těchto hledisek, musí mít nastavený funkční systém vzájemně provázaných opatření, způsobilých zvládnout rizika vyvolávající, usnadňující nebo podporující páchatí trestných, tedy tzv. Compliance management systému (CMS).

Metodika se, i s odkazem na mezinárodní zdroje a zahraniční srovnání, v mnohem větší podrobnosti věnuje právě compliance managementu, významu jeho zavádění a režimu jeho fungování, zejména s důrazem na nutnost každodenního reálného fungování a užívání takového systému.

Zdůrazněním role CMS, jakožto esenciální podmínky pro úspěšné vyvinění se, dává Nejvyšší státní zastupitelství jasně najevo, že společnosti, které doposud nevěnovaly compliance managementu dostatečnou pozornost, by měly co nejdříve učinit kroky k jeho implementaci. Nečinné by však v žádném případě neměly zůstat ani společnosti, které CMS již zavedený mají, neboť jak NSZ opakovaně zdůrazňuje, zavedení CMS je pouze prvním, dílčím krokem na cestě k úspěšnému splnění podmínek pro vyvinění se. Až jeho dodržování, vynucování a neustále přizpůsobování novým okolnostem a rizikům bude pro orgány činné v trestním řízení známkou skutečného úsilí právnické osoby. S ohledem na složitost věci a mnohost souvislostí považujeme za vhodné konzultovat zavedení a aktualizaci CMS s profesionálem, zpravidla advokátem, který má s věcí praktickou zkušenost, a to i s ohledem na dále uvedené.

Při zavádění CMS je vždy důležité postihnout oblasti prevence, detekce a reakce, které jsou

souhrnně označovány jako tzv. tři pilíře compliance. Cílem prevence je snížení rizik porušení compliance pravidel. Toho lze účinně dosáhnout především zavedením a dodržováním etických pravidel, doplněných o řádnou komunikaci CMS a školení zaměstnanců. Jako žádoucí součást prevence uvádí NSZ také hloubkové prověrky obchodních partnerů, což se při každodenním praktickém fungování, zejména obchodních společností, jeví jako komplikované; ochota obchodních partnerů „odkrývat karty“, i když třeba nic neskrývají, je totiž prozatím velmi limitovaná.

Detekcí pak NSZ rozumí zejména včasné zjištění porušení compliance pravidel prostřednictvím interních a externích auditů či kontrol, ale i skrze interní šetření, které by mělo být upraveno v CMS. Dokonce je výslovně uvedeno, že interní šetření protiprávního jednání si musí každá právnická osoba vykonat sama a nelze vyčkávat na orgány činné v trestním řízení. Lze se domnívat, že orgány činné v trestní řízení očekávají, že výsledky takového šetření, jako jednu z podmínek řádně fungujícího CMS, následně bude právnická osoba prezentovat právě těmto orgánům. Je pak otázkou, jaké důsledky bude mít takové sdělení informací v případě, že orgány činné v trestním řízení neshledají podmínky vyvinění za splněné. Prezentace výsledků fungování CMS je tedy jistě nezbytná, nicméně je třeba vždy důsledně posoudit, co, kdy a kterému z OČTŘ bude předloženo, tak aby byl naplněn účel existence CMS; pokud tedy už dojde k incidentu, který společnost bude v rámci compliance nucena řešit, je třeba pohlížet na situaci komplexně a se svým právním zástupcem pečlivě uvážit jednotlivé kroky.

Domníváme se totiž, že některé atributy uvedených třech pilířů CMS, zejména hloubkové prověrky v rámci prevence, prezentace interního vyšetřování jako součást detekce a konečně hlášení každého jen trochu podezřelého jednání jako součást reakce, mohou vést, i s ohledem na prozatím nedefinované mantinely naplnění podmínek možného vyvinění, v případě jejich nesplnění k znesnadnění obhajoby v trestním řízení, kdy orgány činné v trestní řízení nebudou podmínky vyvinění mít za splněné. Z dosavadní, byť limitované judikatorní praxe, musíme obezřetný přístup spíše doporučit.

Nároky na funkční CMS ze strany Nejvyššího státního zastupitelství jsou tedy jistě pochopitelné, nesmí ale dojít k jejich zneužití, resp. měl by jim odpovídat jasněji formulovaný rámec, jehož naplněním budou uvedené orgány považovat požadavek na exkulpací za dostatečný.

Nefunkční CMS

Řada společností má sice vhodně nastavená preventivní opatření, ovšem není schopna vzniklá porušení detekovat, případně na ně vhodně reagovat. Mezi indikátory nefunkčních CMS patří dle materiálu NSZ např. nedostatečné personální vybavení, nedostatečné pravomoci compliance managera/officera nebo nedostatečná komunikace compliance systému dovnitř společnosti. Nejvyšší státní zastupitelství znovu zdůrazňuje, že CMS musí být živým, užívaným a skutečně aplikovaným režimem fungování společnosti.

Mezi další typické projevy nesprávně nastavených CMS patří absence interních hlášení porušení protiprávního jednání i přes existenci etické linky, chybějící pravidla pro šetření a vyhodnocování incidentů, provádění pouze mechanických auditů, nebo ne zřídka slepě prováděná implementace CMS mateřské zahraniční společnosti či nevyvozování důsledků z protiprávního jednání.

Nový trend v rozhodovací praxi?

Zatímco prvostupňové soudy byly zřejmě doposud při posuzování podmínek pro vyvinění poměrně benevolentní a přihlížely především k tomu, zda měly společnosti zavedený CMS, odvolací soudy začínají klást větší důraz na skutečné, dlouhodobě vynakládané úsilí společností. Například Vrchní

soud v Praze zdůraznil, že nestačí pouze formální krok spočívající v přijetí a seznámení se s daným opatřením, ale je třeba současně prokázat „*poctivou prokazatelnou snahu právnické osoby, aby byla přijatá ochranná opatření životaschopná, byla naplňována, vyžadována, kontrolována, vynucována a revidována.*“

Z uvedené části metodiky NSZ, která pochvalně konstatuje a kvituje, že státní zástupci v řešených případech vždy brojili opravnými prostředky proti výkladu soudu, který byl pro obviněné právnické osoby příznivý (byly shledány zákonné podmínky pro vyvinění), pak ale také vyplývá, že trend spíše přísného nazírání věci ze strany policie a státních zástupců bude zachován. Těžiště argumentace ve prospěch exkulpace tak zjevně bude až v řízení soudním, s důrazem na soudy vyšší stupňů. Na druhou stranu je ale zřejmé, že bez nich se kvalifikovaná a použitelná judikatura, formující implicitně i náhled policie a státního zastupitelství, nevytvoří.

Závěrem

Zavádění, aktualizace a fungování skutečných a způsobilých CMS je realitou a naléhavou potřebou každé právnické osoby, která chce v případě tíživé situace vyvolané trestním řízením obstát a jejich zavádění je jistě žádoucí. Lze také očekávat, že upřesnění chápání CMS ze strany NSZ se výrazně promítne do trestních řízení vedených proti právnickým osobám. Současně je ale zřejmé, že orgány činné v trestním řízení mohou tendovat k postupu směřujícímu k vedení trestních řízení proti právnickým osobám, neboť snaha právnických osob se obhájit může být cenným zdrojem informací, které by jinak orgány činné v trestním řízení musely složitě opatřovat.

Je nasnadě zmínit, že komunikace, jakožto jeden ze základních elementů fungování celého compliance managementu, by měla s ohledem na uvedené probíhat kontinuálně na několika úrovních. Komunikace jak s compliance managerem, tak především trestněprávními odborníky, by se neměla omezovat pouze na fázi implementace CMS, popř. jeho upravování a zlepšování, ale měla by probíhat rovněž vždy po odhalení protiprávního jednání, tak aby došlo k pečlivé analýze a kvalifikovanému návrhu dalších kroků.

Nezbývá však, než vyčkat praktického dopadu nové metodiky NSZ, která je jistě v obecné rovině pozitivním krokem, který svědčí o připravenosti státních zástupců se možnostmi exkulpace zabývat. Věříme, že aktivita státních zastupitelství i obhájců právnických osob povede v dohledné době k rozšíření judikatorní praxe soudů, která bude v čase určující.

JUDr. Lukáš Duffek,
vedoucí advokát

[ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.](#)

GEMINI A
Na Pankráci 1683/127

140 00 Praha 4

Tel.: +420 224 216 212

Fax: +420 224 215 823

e-mail: paha@rowanlegal.com

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)